

Sylvia NIZIO
Uniwersytet Wrocławski

INSTYTUCJONALNY KAPITAŁ SPOŁECZNY WROCŁAWIA NA PRZYKŁADZIE ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO

INSTITUTIONAL SOCIAL CAPITAL OF WROCLAW ON THE EXAMPLE OF THE PUBLIC BENEFIT ORGANIZATIONS

ABSTRACT: The level of the social capital is one of affecting factors for dynamics of the development and the competitive position of the city. The research on this capital is applying mainly two of his dimensions: participatory – active involvement in organizations and institutional – number of organizations. An institutional dimension of the social capital is a subject of deliberations of this study. Data concerning the public benefit organization registered in Wrocław in a year 2004–2010 was used for this research.

The researches were carrying out in two aspects temporary and spatial. Changes in the distribution of these organizations, as well as dynamics of the number of entities were being analyzed. They were seeking the relation between spatial distributions the organization and the functional structure of areas of the city with a high concentration of those organizations. An attempt to determine factors being able to affect the image of the species diversity of these organizations was also made.

The analyses allowed to state how look like the spatial diversity of the public benefit organization in the space of the city of Wrocław as well as what areas are characterized about the high concentration of these subjects by.

KEY WORDS: social capital, the public benefits organizations, non-governmental organizations

Wprowadzenie

Wrocław jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się miast w Polsce. Sukces tego ośrodka jest pochodną kilku elementów, wśród których ważne miejsce zajmuje kapitał społeczny jako nowy czynnik dynamizujący i kształtujący oblicze miasta. Celem niniejszego opracowania jest analiza instytucjonalnego kapitału społecznego miasta Wrocławia na przykładzie organizacji pożytku publicznego (OPP). Badania zostały przeprowadzone na podstawie danych dotyczących organizacji pożytku publicznego

zarejestrowanych we Wrocławiu w latach 2004–2010¹. W analizie wykorzystano informacje dotyczące adresu siedziby organizacji, daty rejestracji organizacji jako OPP² oraz przedmiotu działalności³. Z uwagi na ograniczoność danych nie analizowano zasięgu działania organizacji. Uzupełnieniem informacji dotyczących funkcjonowania OPP we Wrocławiu są dane na temat wielkości środków przekazanych na rzecz OPP z tytułu 1% podatku od osób fizycznych.

Kapitał społeczny a organizacje pozarządowe

Rozważając zagadnienie funkcjonowania organizacji pozarządowych nie sposób nie wspomnieć o koncepcji kapitału społecznego, która tak często jest przywoływana w opracowaniach badaczy zajmujących się różnymi zjawiskami w społeczeństwie. Ponieważ organizacje pozarządowe są jedną z form czy też przejawów kapitału społecznego, przeto w tym kontekście powinny być rozpatrywane.

Kapitał społeczny to relacje pomiędzy jednostkami w społeczeństwie oparte na zaufaniu, wspólnie wyznawanych normach i wartościach, umożliwiające współdziałanie w celu realizacji zadań istotnych zarówno dla poszczególnych jednostek, jak i dla całej zbiorowości. Zagadnienie to jest często podejmowane w opracowaniach socjologów i ekonomistów, gdyż to na gruncie tych nauk powstały dwa zasadnicze podejścia do tej koncepcji. Socjologowie postulują, by kapitał społeczny rozpatrywać z punktu widzenia relacji międzyludzkich i funkcjonowania jednostki w społeczeństwie, z uwzględnieniem norm społecznych przyjętych w danej zbiorowości. Podejście ekonomiczne opiera się na racjonalności działań jednostki, dążącej do realizacji własnych celów, co w efekcie zapewnia realizację szerszych, ogólnospołecznych dążeń. Obu podejść nie należy rozpatrywać oddzielnie, gdyż człowiek jako istota społeczna kieruje się również względami ekonomicznymi (Coleman 1988, Fukuyama 1997).

Istota kapitału społecznego tkwi w relacjach międzyludzkich, co sprawia, iż jest on najbardziej niematerialnym wśród wszystkich kapitałów. Nie można go wytworzyć poprzez rządowe programy czy też ustawy, nie można go również importować, co wskazuje nam na wysoką wartość tego kapitału jako zasobu endogenicznego danego obszaru. Jednak niematerialność kapitału społecznego ma swoje konsekwencje dla sposobu pomiaru tego zjawiska. Trudno oszacować relacje międzyludzkie, więzi między poszczególnymi jednostkami czy grupami. Najczęściej do badań nad kapitałem społecz-

---

¹ Dane pochodzą z Krajowego Rejestru Sądowego i przedstawiają stan liczby organizacji w dniu 31 grudnia 2010 r.

² Status OPP jest uzyskiwany przez organizacje od 2004 r., data powstania organizacji nie musi być tożsama z datą uzyskania statusu OPP.

³ Przedmiot działalności OPP został określony na podstawie weryfikacji danych zamieszczonych w bazach danych organizacji pozarządowych Stowarzyszenia Klon/Jawor oraz za pośrednictwem informacji dostępnych na stronach internetowych badanych OPP.

nym wykorzystywane są dane dotyczące poziomu zaufania w społeczeństwie (Putnam 2000, Frykowski 2005, Gliński, Kościański 2006, Działek 2008, *Diagnoza społeczna...*, 2000–2009) lub też informacje dotyczące funkcjonowania organizacji, stowarzyszeń (Herbst 2006, Działek 2008, Janc 2008).

Badania kapitału społecznego prowadzone są również na gruncie geografii. Uwaga badaczy skupia się jednak nie na wspomnianych wyżej relacjach czy też na kanonie przyjętych norm, lecz na kolektywnym wymiarze zjawiska; kapitał społeczny jest tu cechą charakteryzującą wspólnotę zamieszkującą określony obszar. W tym ujęciu może on być przedmiotem analiz przestrzennych. Stąd badania nad kapitałem społecznym z punktu widzenia geografów koncentrują się na określeniu przestrzennego zróżnicowania tego kapitału, wskazaniu czynników determinujących taki rozkład, czy też poszukiwaniu przestrzennych zależności z innymi zjawiskami (Działek 2008). Analizy te pozwalają również określić, jaki jest stopień powiązań sieci kapitału społecznego danego obszaru uwzględniający zaangażowanie jednostek i organizacji. Umożliwia to z kolei określenie ogólnego poziomu rozwoju tego kapitału na danym obszarze. Ciekawym aspektem jest również badanie wpływu owego kapitału na rozwój społeczno-ekonomiczny regionu (Coleman 1988, Matysiak 1999, Putnam 2000, Kaźmierczak 2007).

Tworzenie grup i organizacji nastawionych na dobro ogółu członków oraz na realizację zadań o charakterze ogólnospołecznym (organizacje pozarządowe) jest jednym z wymiarów kapitału społecznego. Badania nad organizacjami pozarządowymi prowadzone są w dwóch aspektach: partycypacyjnym (dotyczą aktywności stowarzyszeniowej, poziomu członkostwa w organizacjach) oraz instytucjonalnym (dane dotyczące liczby i charakteru działalności organizacji na danym obszarze).

Przestrzenne badania nad instytucjonalnym wymiarem kapitału społecznego w Polsce prowadzone były, jak dotąd, w odniesieniu do jednostek terytorialnych na poziomie województw, powiatów czy gmin (Herbst 2006, Działek 2008, Janc 2008, Frykowski, Starosta 2008). Analizy dotyczące kapitału społecznego miast skupiały się na wielowymiarowej charakterystyce tego kapitału, a więc na charakterze organizacji, aktywności stowarzyszeniowej itp. (Mandes, Trutkowski 2005) lub też na inwentaryzacji istniejących organizacji i prawnych aspektach ich funkcjonowania (Halaszka-Kurleto 2008). Pomijały one jednak aspekt przestrzenny, nie analizowały przyczyn takiego rozkładu zjawiska.

Funkcjonowanie OPP w Polsce

Organizacje pożytku publicznego są interesującą formą organizacji pozarządowych, głównie za sprawą przywilejów i obowiązków określonych przez ustawodawcę⁴. W li-

---

⁴ Funkcjonowanie organizacji pożytku publicznego reguluje ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, DzU 2003, nr 96, poz. 973 z późn. zm.).

teraturze często podkreśla się swoistą odmienność tych organizacji na tle pozostałych podmiotów trzeciego sektora (Ceglarski 2005, Hałaszk-Kurleto 2009, Załugowicz 2010). Badania prowadzone wśród OPP pokazują również, że posiadanie statusu OPP jest pewną nobilitacją dla organizacji. O status OPP mogą się ubiegać organizacje pozarządowe oraz inne uprawnione podmioty⁵, które prowadzą działalność pożytku publicznego przez okres 2 lat, nie działają w celu osiągnięcia zysku, a wszelkie dochody przeznaczają na realizację celów statutowych.

Zgodnie z ustawą za działalność pożytku publicznego należy uznać działalność społecznie użyteczną, prowadzoną przez organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Zakres zadań publicznych jest szeroki i obejmuje m.in. działania związane z pomocą społeczną, ochroną i promocją zdrowia, wspieraniem kultury, nauki, edukacji, przedsiębiorczości, przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu czy aktywizacją zawodową. Szeroki wachlarz obszaru działania OPP ma swoje odzwierciedlenie w sposobie funkcjonowania tych podmiotów. Większość owych organizacji prowadzi różnicowaną działalność, realizując kilka zadań publicznych o podobnym charakterze (Załugowicz 2010).

W Polsce OPP funkcjonują od 2004 r., a więc są dość młodą formą organizacji. Mimo to zainteresowanie nimi wzrasta, głównie za sprawą wspomnianych uprawnień i przywilejów. Jasno określone zasady funkcjonowania tych wybranych organizacji oraz możliwość dodatkowego źródła finansowania działalności (mowa tu o przywileju 1% podatku od osób fizycznych) sprawiają, iż liczba OPP w Polsce stale rośnie. W pierwszym roku funkcjonowania OPP zarejestrowało się 2167 podmiotów, a do końca 2010 r. liczba ta zwiększyła się niemal czterokrotnie (8304 podmioty). Mimo owego stałego wzrostu liczby tych organizacji, nadal mają one niewielki udział wśród wszystkich podmiotów trzeciego sektora – około 7%.

Rola organizacji pozarządowych należących do trzeciego sektora uwidacznia się w wspieraniu polityki i działań samorządów lokalnych. Podmioty trzeciego sektora pośredniczą między sektorem rządowym a zwykłym obywatelem, stanowią również przeciwagę dla podmiotów sektora prywatnego. Mają one również pozytywny wpływ na poziom zaufania społecznego i zwiększania sprawności instytucjonalnej państwa (Frykowski, Starosta 2008). Za pozytywny aspekt funkcjonowania organizacji należy także uznać realizację zadań o charakterze ogólnospołecznym oraz kształtowanie postaw obywatelskich i tzw. kapitału obywatelskiego (jeden z typów kapitału społecznego) (Frykowski, Starosta 2008). Istotna jest nie tylko liczba organizacji funkcjonujących na danym obszarze, ale również pole ich działania. Im większa różnorodność typów

---

⁵ Oprócz organizacji pozarządowych o status OPP mogą się ubiegać: osoby prawne lub jednostki nie posiadające osobowości prawnej, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne, organizacje wyznaniowe i religijne, o ile ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności publicznie użytecznej oraz spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a także kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie ustawy o kulturze fizycznej – DzU 2007, nr 226, poz. 1675 z późn. zm).

organizacji na danym obszarze, tym większe oddziaływanie poszczególnych typów organizacji na różne aspekty gospodarki (Kołodziejczyk 2008).

Zróznicowanie OPP we Wrocławiu

Organizacje pożytku publicznego we Wrocławiu stanowią około 13% wszystkich zarejestrowanych organizacji pozarządowych⁶. Ich liczba stale wzrasta (tabela 1).

Tabela 1

OPP zarejestrowane we Wrocławiu w latach 2004–2010, w podziale na dzielnice

Dzielnice	Liczba OPP w latach:						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fabryczna	22	33	42	55	61	67	70
Krzyki	22	44	60	68	77	81	83
Psie Pole	14	21	26	28	34	35	35
Śródmieście	17	36	47	52	57	63	67
Stare Miasto	25	54	59	64	69	72	75
Razem	100	188	234	267	298	318	330

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego

Należy jednak zauważyć, iż w latach 2004–2010 przyrost liczby nowych OPP był zróżnicowany. W pierwszych dwóch latach funkcjonowania tych organizacji zarejestrowała się ponad połowa wszystkich wrocławskich OPP, głównie w dzielnicach Stare Miasto oraz Krzyki. Warto w tym miejscu podkreślić, iż data uzyskania statusu OPP nie jest tożsama z datą powstania danej organizacji, albowiem status OPP jest przyznawany od 2004 r. na mocy cytowanej już ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Wyjaśnia to tak znaczny przyrost liczby nowych OPP w pierwszych latach po wejściu w życie ustawy, gdy status OPP uzyskiwały przede wszystkim organizacje już funkcjonujące w trzecim sektorze. W kolejnych latach 2006–2010 przyrost nowych OPP był zdecydowanie mniejszy, bez tendencji do koncentracji tego typu działalności w określonych obszarach miasta. W końcu 2010 r. we Wrocławiu zarejestrowanych było 330 OPP, co w skali kraju stawia miasto na drugim miejscu pod względem liczby tych organizacji, zaraz po Warszawie, w której w podobnym okresie zanotowano 824 OPP⁷.

Organizacje pożytku publicznego we Wrocławiu rozmieszczone są nierównomiernie. Największą ich koncentracją⁸ charakteryzuje się obszar w centrum miasta położony

⁶ Dane na podstawie bazy danych www.bazy.ngo.pl

⁷ Na kolejnych miejscach pod względem liczby OPP znajdują się: Kraków – 208, Poznań – 177, Łódź – 162.

⁸ Koncentrację (gęstość) OPP obliczono jako liczbę organizacji przypadającą na jednostkę powierzchni (na pole podstawowe o boku 500 m).

w dzielnicy Stare Miasto (rysunek 1). Mniejszą gęstością organizacji cechuje się dzielnica Śródmieście oraz obszar położony na granicy dwóch dzielnic: Fabryczna i Krzyki.

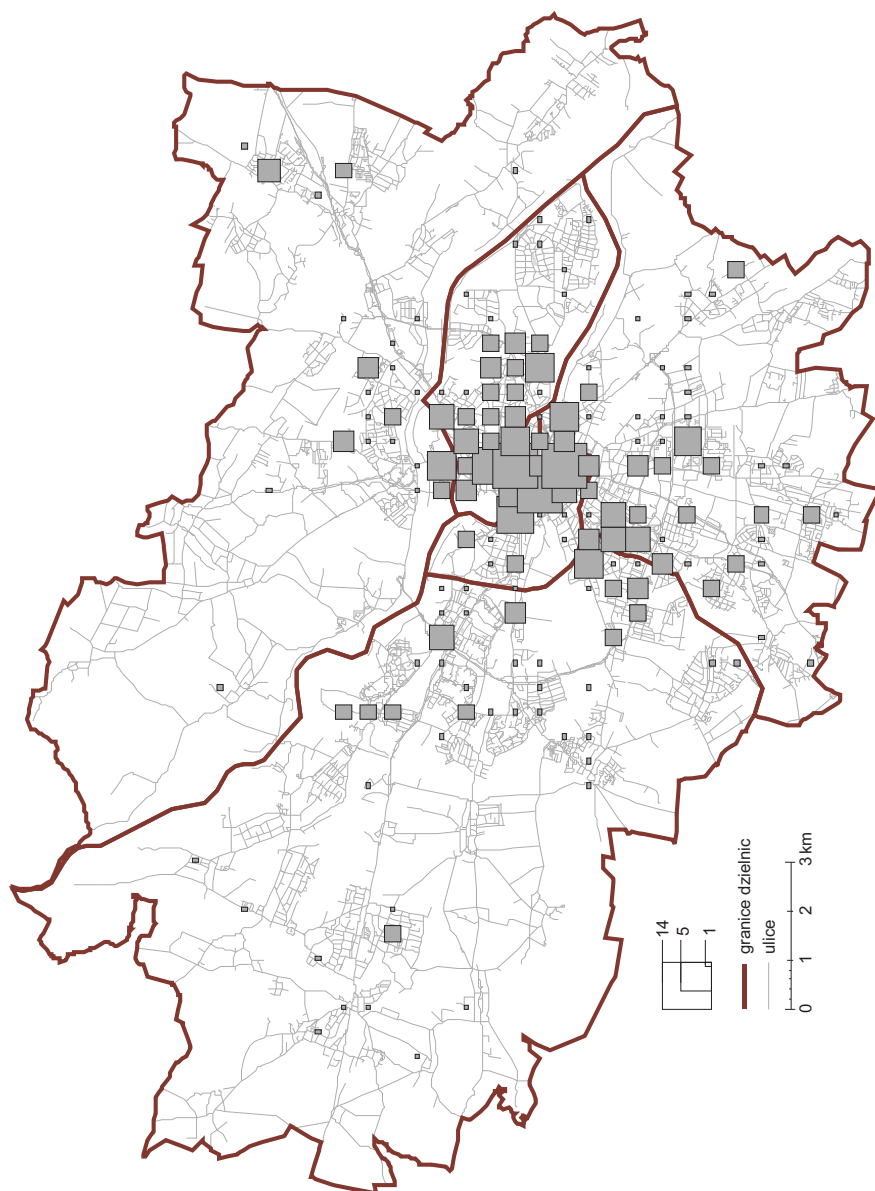
Główną przyczyną nierównomiernego rozmieszczenia OPP jest dostępność lokali użytkowych oraz polityka miasta w tym zakresie. Każda organizacja pozarządowa może ubiegać się o przyznanie lokalu użytkowego pozostającego w zasobach Zakładu Zasobów Komunalnych (ZZK) w trybie bezprzetargowym lub też na zasadach ogólnych w przypadku nieuzyskania pozytywnej akceptacji wniosku o najem lokalu. Najwięcej lokali użytkowych w zasobach ZZK (oferowanych organizacjom pozarządowym) znajduje się w dzielnicach Śródmieście oraz Stare Miasto. Mimo niskich kosztów administracyjnych, większość organizacji stroni od lokali położonych w Śródmieściu. Jest to spowodowane standardem lokali użytkowych w tej dzielnicy, który nie jest tak wysoki, jak na Starym Mieście, oraz percepcją obu dzielnic przez mieszkańców miasta. Śródmieście uważane jest za dzielnicę „gorszą”, gdzie tkanka zarówno urbanistyczna, jak i społeczna uległa swoistej degradacji. Przeciwnie zaś postrzegana jest dzielnica Stare Miasto. Dodatkowym atutem lokalizacji działalności w dzielnicy Stare Miasto jest bliskość historycznego centrum miasta.

Ważnym czynnikiem wpływającym na wybór lokalizacji miejsca działalności w tej części Wrocławia jest dobre skomunikowanie z innymi częściami miasta.

Warto zwrócić uwagę, iż w miarę oddalania się od centrum gęstość OPP maleje. Przestrzenne rozmieszczenie OPP w poszczególnych dzielnicach również ma charakter nierównomierny. Jest to uwarunkowane po pierwsze zagospodarowaniem danego obszaru – dostępnością lokali użytkowych, po drugie odległością od centrum miasta – w obszarach położonych bliżej centrum gęstość OPP jest wyższa. Część OPP lokalizuje swoją działalność również na nowo powstałych (lub funkcjonujących od niedawna) osiedlach położonych w znacznej odległości od centrum. Nie jest to zbyt duża liczba organizacji jednak warto podkreślić, iż takie działania mają miejsce, gdyż są istotne z punktu widzenia tworzenia społeczności lokalnych na nowych obszarach miasta. Około 30% wszystkich organizacji zarejestrowanych w KRS jako swą siedzibę wskazało lokal w budynku mieszkalnym, przy czym najwięcej było ich w dzielnicy Krzyki. Wynika to ze struktury urbanistycznej tej dzielnicy, gdzie część osiedli posiada zabudowę wилową, w której oprócz funkcji mieszkaniowej często realizowana jest funkcja usługowa.

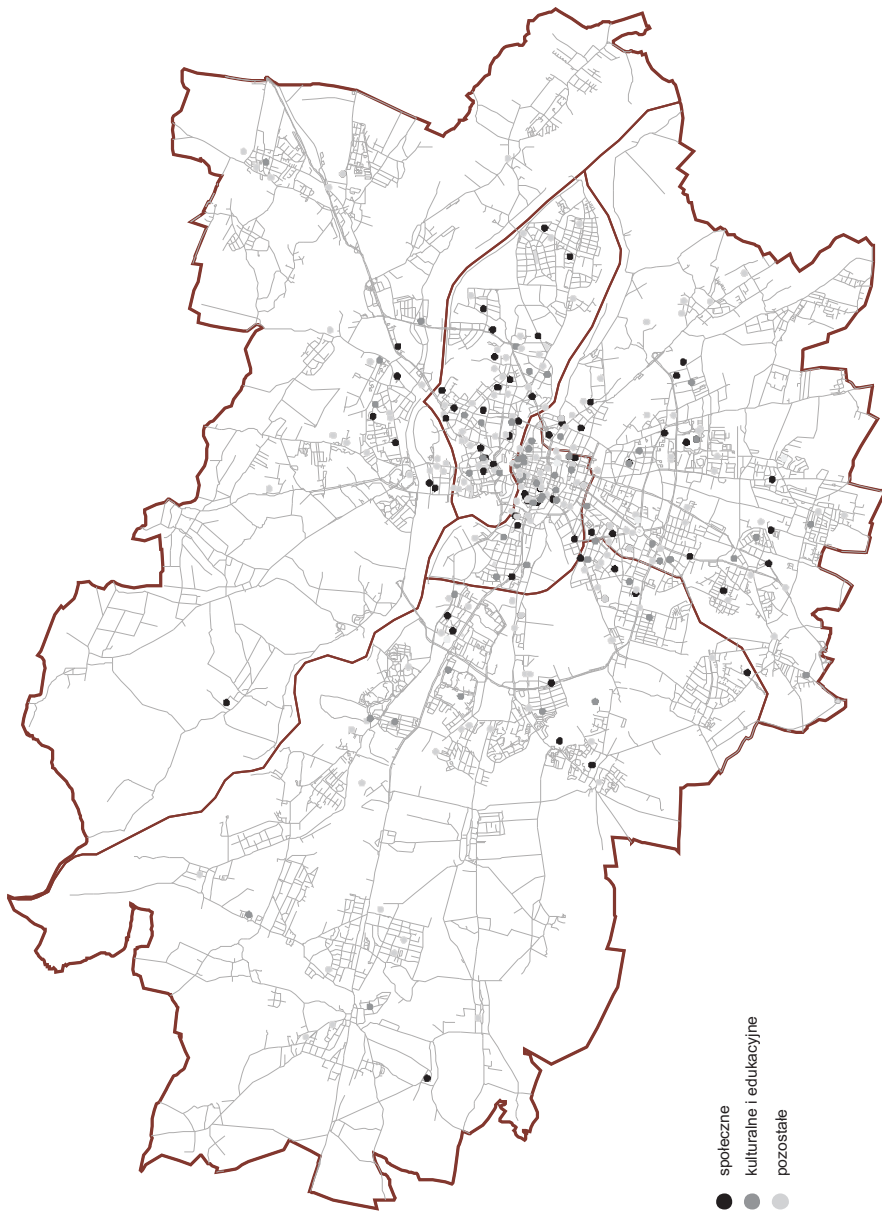
Interesującym zagadnieniem jest koncentracja organizacji działających w samym centrum. Należy się w tym miejscu odnieść do percepcji i waloryzacji przestrzeni miejskiej, które stanowią podstawę do podejmowania decyzji przestrzennych. W oczach mieszkańców Wrocławia ścisłe centrum miasta wskazywane jest jako atrakcyjne (Chądzyńska 2004). Prowadzenie działalności w centrum daje poczucie prestiżu i wzmacnia wizerunek organizacji, co w przypadku OPP jest niezwykle ważne. Bliskość instytucji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, tj. instytucji finansowych, doradczych, urzędów, również sprzyja koncentracji różnego rodzaju podmiotów gospodarczych, w tym OPP.

Wśród wszystkich OPP działających w centrum miasta najwięcej jest organizacji realizujących zadania publiczne z zakresu kultury i edukacji (rysunek 2). Jest to zwią-

Rys. 1. Gęstość organizacji pożytku publicznego we Wrocławiu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Rys. 2. OPP działające w centrum miasta Wrocławia

Źródło: Jak w rys. 1.

zane z funkcją, jaką pełni wrocławski rynek i jego najbliższe otoczenie – kulturalne centrum miasta. Innym obszarem, na którym zaobserwowano koncentrację podmiotów o podobnym zakresie działalności (pomoc społeczna) jest dzielnica Śródmieście – szczególnie osiedla położone na północ i północny wschód od historycznego centrum miasta. Wiąże się to ze specyfiką i lokalnymi warunkami występującymi na tym obszarze. Te organizacje powstały jako odpowiedź na potrzeby społeczności lokalnej zamieszkującej ową zaniedbaną część miasta. W literaturze często podkreśla się samą potrzebę prac oraz faktyczne działania prowadzone na rzecz rewitalizacji obszarów śródmiejskich, mające dokonać odnowy tkanki urbanistycznej i społecznej (Górka 2004). Organizacje działające w tym obszarze niewątpliwie mogą się przyczynić do poprawy jakości kapitału społecznego i ludzkiego takiej dzielnicy przez aktywizację społeczną i zawodową mieszkańców, programy walki z patologiami i wykluczeniem społecznym, programy stypendialne.

Koncentracja organizacji realizujących podobne zadania publiczne w przestrzeni miasta jest zauważalna tylko w odniesieniu do opisanych wyżej obszarów. Nie można wskazać podobnych zależności w innych dzielnicach miasta.

Zakres prowadzonej działalności może wpływać na decyzje o lokalizacji działalności. Dotyczy to np. organizacji kulturalnych i edukacyjnych działających w centrum czy też organizacji związanych z pewnymi konkretnymi obiektami w przestrzeni miasta. Przykładem mogą tu być organizacje działające przy szpitalach, domach pomocy, domach kultury, szkołach, uczelniach itp. Ich funkcjonowanie jest silnie związane z konkretnymi obiektami w przestrzeni. Organizacje działające na rzecz wymienionych wcześniej instytucji lokalizują swoją siedzibę bądź to w obiektach należących do tych instytucji, bądź też w bliskiej odległości (sąsiedni budynek lub sąsiednia ulica). Z drugiej strony zakres prowadzonej działalności może być związany z pewnymi problemami czy też niedostatkami występującymi w danej przestrzeni, jak występuje to w przypadku organizacji zlokalizowanych na Śródmieściu.

Warto zastanowić się nad konsekwencjami takiego rozmieszczenia. Funkcjonowanie organizacji niemal wyłącznie w centrum miasta powoduje z jednej strony silną koncentrację tych podmiotów na niewielkiej przestrzeni, a z drugiej nieznaczną potencjał w innych obszarach. Te dysproporcje mogą zasadniczo wpływać na kształtowanie się pewnych postaw, zachowań społeczności lokalnych oraz funkcji wybranych obszarów w mieście. Wskazują również na rolę centrum miasta jako miejsca realizacji potrzeb związanych z przynależnością do organizacji, miejsca podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego, kształtowania postaw obywatelskich. Na drugim biegunie znajdują się te obszary, gdzie organizacje występują sporadycznie – szczególnie dzielnica Psie Pole, z najmniejszą liczbą 35 OPP. Można przypuszczać, iż nieco więcej informacji na temat przestrzennych różnic kapitału społecznego Wrocławia mogłaby dostarczyć analiza partycypacyjnego wymiaru tego zasobu. Dane na temat pochodzenia członków danej OPP mogłyby wskazać obszary i kierunki przemieszczania się członków organizacji oraz określić zasięg oddziaływania organizacji.

Przywilej 1% podatku

Uzupełnieniem informacji dotyczących funkcjonowania OPP we Wrocławiu są dane dotyczące wielkości kwot przekazywanych na rzecz tych organizacji poprzez mechanizm tzw. 1% podatków⁹. Płatnik podatku dochodowego od osób fizycznych może przekazać do 1% swojego podatku na rzecz dowolnie przez siebie wybranej OPP, uprawnionej do otrzymywania tych środków. Analiza alokacji środków z tego źródła pozwala wysnuć dodatkowe wnioski dotyczące wrocławskich organizacji. Należy podkreślić pozytywny wpływ mechanizmu 1% podatku na liczbę OPP w Polsce. Badania prowadzone wśród OPP wskazują, że to wspomniany przywilej jest jednym z czynników skłaniających organizacje do podejmowania działań na rzecz uzyskania statusu OPP (*Diagnoza problemów...* 2008).

Zróznicowanie wielkości środków pochodzących z 1% podatków nie było uwarunkowane lokalizacją, a jedynie działaniami prowadzonymi przez same organizacje. Wielkość kwot, jakie dzięki temu przywilejowi uzyskują organizacje na finansowanie działalności statutowej jest bardzo zróżnicowana i zależy przede wszystkim od wielkości i zakresu działalności organizacji. Dodatkowym czynnikiem są też działania marketingowe prowadzone przez OPP – im bardziej rozpoznawalna organizacja, tym więcej środków z tytułu 1% podatków. Silne dysproporcje w uzyskiwaniu środków z tego źródła wydają się być wpisane w mechanizm funkcjonowania przywileju 1% podatków. Mogą one pośrednio świadczyć o wielkości danej organizacji oraz – w pewien sposób – o aktywności ich członków.

We Wrocławiu najmniej środków dostaje przeciętna organizacja działająca w dzielnicy Śródmieście, gdzie – jak zaznaczano wcześniej – mamy jedną z najliczniejszych grup organizacji działających na polu pomocy społecznej. W badaniach dotyczących przekazywania środków na rzecz OPP wskazuje się, że podmioty działające na polu pomocy społecznej są w największym stopniu dotowane poprzez mechanizm 1% (Załugowicz 2010). Ten wrocławski dysonans należy tłumaczyć charakterem dzielnicy Śródmieście oraz wielkością tych organizacji (małe podmioty). Z kolei największe środki z tytułu 1% podatków uzyskują organizacje zarejestrowane na Starym Mieście i Krzykach, gdzie funkcjonują najbardziej znane wrocławskie OPP.

Odnosząc dane dotyczące wielkości środków uzyskiwanych przez OPP we Wrocławiu do tożsamyh informacji tyczących się innych miast w Polsce można potwierdzić lokalny charakter analizowanych organizacji. Przeciętna organizacja we Wrocławiu uzyskuje około 54 tys. zł, a niemal połowa OPP nie dostaje więcej niż 6 tys. zł. Inaczej jest w Krakowie, gdzie przeciętna OPP może liczyć na około 250 tys. zł, czy też w Łodzi – ok. 100 tys. zł. W obu wspomnianych miastach tych organizacji jest znacznie mniej niż we Wrocławiu. Również w Warszawie, gdzie zarejestrowanych jest najwięcej

---

⁹ Informacje na temat wielkości kwot przekazywanych przez podatków na rzecz OPP zostały zaczerpnięte ze strony internetowej Ministerstwa Finansów www.mf.gov.pl i obejmują dane za lata podatkowe 2007, 2008, 2009.

OPP, przeciętna wartość środków przekazywanych na rzecz OPP jest większa – około 180 tys. zł.

Podsumowanie

Rozmieszczenie wrocławskich OPP jest bardzo zróżnicowane. Jak wykazano, jest ono determinowane czynnikiem administracyjnym – dostępnością lokali użytkowych i pośrednio – polityką miasta w tym zakresie. Nie należy jednak bagatelizować znaczenia innych wskazanych czynników. Istotną rolę ogrywają: funkcje, jakie pełnią określone części miasta, ich atrakcyjność z punktu widzenia prowadzenia działalności czy sama percepcja wybranej przestrzeni miasta przez jego mieszkańców.

Dodatkowym czynnikiem mogącym wpływać na rozmieszczenie organizacji jest zakres zadań publicznych realizowanych przez daną OPP. Niektóre rodzaje zadań i działalność z nimi związana mogą wpływać na decyzje przestrzenne, a tym samym na koncentrację instytucji w określonych obszarach miasta. Badania prowadzone nad OPP potwierdziły funkcje edukacyjno-kulturalną, jaką pełni centrum Wrocławia. Warto podkreślić, iż dysproporcje związane z nierównomiernym rozmieszczeniem organizacji mogą zasadniczo wpływać na kształtowanie się pewnych postaw, zachowań społeczności lokalnych oraz funkcji wybranych obszarów miasta.

Bibliografia

- Ceglarski A., 2005, *Organizacje pożytku publicznego*, Wyd. Prawnicze LexisNexis, Warszawa, s. 9–84.
- Chądzyńska E., 2004, *Czynniki wpływające na percepcję i waloryzację przestrzeni miejskiej przez mieszkańców*, [w:] *Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i przestrzennej*, red. J. Słodczyk, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 231–244.
- Coleman J. S., 1988, *Social capital in the creation of human capital*, "The American Journal of Sociology" vol. 94, Supplement: *Organizations and institutions: Sociological and economic approaches to the analysis of social structure*, s. 95–210.
- Diagnoza problemów funkcjonowania organizacji pożytku publicznego – raport badawczy*, 2008, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa.
- Diagnoza społeczna 2000. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, 2000, red. J. Czapiński, T. Panek, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, s. 174.
- Diagnoza społeczna 2003. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, 2003, red. J. Czapiński, T. Panek, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, s. 313.
- Diagnoza społeczna 2005. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, 2005, red. J. Czapiński, T. Panek, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, s. 364.
- Diagnoza społeczna 2007. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, 2007, red. J. Czapiński, T. Panek, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, s. 367.
- Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, 2009, red. J. Czapiński, T. Panek, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, s. 420.
- Działek J., 2008, *Geografia kapitału społecznego. Regionalne zróżnicowanie zasobów kapitału społecznego w Polsce*, [w:] *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, red. K. Bierwaczonok, T. Nawrocki, M. S. Szczepański, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 127–141.

- Frykowski M., 2005, *Zaufanie społeczne mieszkańców Łodzi*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 226.
- Frykowski M., Starosta P., 2008, *Typy kapitału społecznego i wzory partycypacji obywatelskiej w gminach centralnej Polski*, [w:] *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, red. K. Bierwaczonek, T. Nawrocki, M. S. Szczepański, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 231–263.
- Fukuyama F., 1997, *Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, PWN, Warszawa, s. 432.
- Gliński P., Kościański A., 2006, *Aktywność obywatelska i kapitał społeczny a zróżnicowanie orientacji życiowych w Polsce i wybranych krajach europejskich*, [w:] *W środku Europy? Wyniki europejskiego sondażu społecznego*, red. H. Domański, A. Ostrowski, P. B. Sztabiński, Wyd. Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa, s. 221–240.
- Górka Z., 2004, *Przemiany śródmieść miast polskich w dobie transformacji*, [w:] *Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i przestrzennej*, red. J. Ślodziak, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, s. 79–86.
- Halaszka-Kurleto M., 2008, *Organizacje pożytku publicznego. Rozwiązania prawne – funkcjonowanie – rozwój*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 177.
- Herbst J., 2006, *Geografia polskiej ekonomii społecznej*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, s. 22. *Ekonomia społeczna*, Teksty 12.
<http://www.bazy.ngo.pl>
- Janc K., 2008, *Zależność między kapitałem społecznym a efektywnością gospodarek lokalnych w Polsce – ujęcie przestrzenne*, [w:] *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, red. K. Bierwaczonek, T. Nawrocki, M. S. Szczepański, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 304–315.
- Kaźmierczak T., 2007, *Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść*, [w:] *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*, red. T. Kaźmierczak, M. Rymśa, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, s. 42–64.
- Kołodziejczyk D., 2008, *System instytucjonalny w lokalnym rozwoju społeczno-gospodarczym*, [w] *Gospodarka przestrzenna w strefie kontinuum miejsko-wiejskiego w Polsce*, red. A. Jezierska-Thöle, L. Kozłowski, Wyd. Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika, Toruń, s. 325–333.
- Mandes S., Trutkowski C., 2005, *Kapitał społeczny w małych miastach*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa, s. 315.
- Matysiak A., 1999, *Źródła kapitału społecznego*, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 125.
- Putnam R. D., 2000, *Bowling Alone. The collapse and revival of American community*, Simon & Schuster Paperbacks, New York, s. 15–28.
- Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, DzU 2003, nr 96, poz. 973 z późn. zm.
- Załugowicz S., 2010, *Geografia organizacji pożytku publicznego w Polsce*, praca magisterska, Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego, maszynopis.

INSTYTUCJONALNY KAPITAŁ SPOŁECZNY WROCŁAWIA NA PRZYKŁADZIE ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO

STRESZCZENIE: Poziom kapitału społecznego jest jednym z czynników wpływających na dynamikę rozwoju oraz pozycję konkurencyjną miasta. Badania nad tym kapitałem dotyczą różnych jego aspektów, do których należy również zaliczyć zagadnienia związane ze strukturami organizacyjnymi. Analizowane są one w dwóch wymiarach: partycypacji – aktywnego uczestnictwa w organizacjach oraz instytucjonalnym – dotyczącym liczby organizacji. To właśnie wymiar instytucjonalny kapitału społecznego jest przedmiotem rozważań niniejszego opracowania. Do badań wykorzystano dane dotyczące organizacji pożytku publicznego (OPP) zarejestrowanych we Wrocławiu w latach 2004–2010.

Badania prowadzono w dwóch aspektach: czasowym i przestrzennym. Analizowano zmiany w liczbie i rozmieszczeniu OPP we Wrocławiu w latach 2004–2010. Poszukiwano zależności pomiędzy lokalizacją or-

---

ganizacji, a strukturą funkcjonalno-użytkową obszarów miasta charakteryzujących się najwyższą koncentracją podmiotów OPP. Podjęto również próbę określenia czynników mogących mieć wpływ na rozmieszczenie tych organizacji.

Przeprowadzone analizy pozwoliły stwierdzić, jak wygląda rozmieszczenie organizacji pożytku publicznego we Wrocławiu oraz czym charakteryzują się obszary o wysokiej koncentracji tych podmiotów.

SŁOWA KLUCZOWE: kapitał społeczny, organizacje pożytku publicznego, organizacje pozarządowe